

Tussen Parijs en Amsterdam ligt de weg door Duivendrecht . . .

Herfst 1811

Hoog bezoek over de Route Impériale, numéro 2.

In de nazomer van 1811 werd het gemeente- en polderbestuur aangeschreven om de wegen, jaagpaden (voor de trekschuit) en dijken te herstellen waar nodig was. In het licht van het aanstaand bezoek van de keizerlijke majesteiten met hun gevolg was dat begrijpelijk. Paarden, koetsen en militair materieel verwachtte men in grote hoeveelheden op de doortocht door deze gemeente. Ook werd er op gewezen dat in de stoet een fiks aantal Spaanse krijgsgevangenen meeliepen. Zij moesten op dorpskosten “gevoederd” worden. De keizer toonde hiermee aan als een soort van waarschuwing wat er gebeurde met opstandelingen tegen zijn almacht.

Duivendrecht lag op die tweede keizerlijke route (de eerste was Parijs-Rome) vanaf Utrecht langs de Vecht naar Abcoude en Amsterdam. Hiervan is nog terug te vinden de Amsterdamsestraatweg vanuit Utrecht, de Straatweg bij Breukelen en de Duivendrechtse Laan, nu Rijksstraatweg. Vervolgens ging ‘t verder over de Duivendrechtse Brug, rechtsaf langs de Keulschevaart (nu Weespertrekvaart) en links de Middenweg op. Via deze route kwam men bij het Rechthuis in de Watergraafsmeer (staat er nog) nabij de Oetewaler sluis en weg.

Koortsachtige voorbereidingen.

Iets anders was dat allerlei adellijke kentekenen als wapenschilden aan buitenhuizen en op koetsen dienden te verdwijnen. Op 17 augustus ontving het gemeentebestuur hierover een schrijven. De keizer kon zich bij een bezoek hieraan storen. Adel kon alleen bestaan als Napoleon “hoogstderzelve” titel en waardigheid in ruil voor een hoog geldbedrag verleend had. Ambachtswapens daarentegen, het kenteken van de gemeente, moesten goed zichtbaar hangen aan het Rechthuis en aan het spreekgestoelte in de kerk.

Voor de eigenaars van de vele buitenplaatsen in Ouder-Amstel kwam er nog een slecht bericht. De Prefect achtte deze zomerse “plaisirplaatsen” uitermate geschikt voor het inkwartieren van de keizerlijke troepen. Er stonden immers rond zo’n buitenverblijf genoeg stallen voor de paarden. Natuurlijk kwam de foerage ter sprake en ene Kosterman werd belast met de supervisie op de vordering van voldoende haver, hooi en stro voor de doortrekkende troepen.

Vrees voor aanslagen.

Op 26 augustus was er al een gemeentelijke begroting van 200 gulden ingediend bij de Prefect van het departement van de Zuiderzee. Dat moest in verband met de festiviteiten rond de komst der Majesteiten maar vooral ook met het oog op de te nemen veiligheidsmaatregelen. Er werd bijvoorbeeld verordonneerd dat bedelaars en vagebonden, net als mogelijke

“opstandigen” niet in de buurt van de route mochten komen. Het was ook onder meer verboden boten onder een brug te laten liggen. Het publiek langs de route moest desnoods opgetrommeld worden en mocht alleen juichen en beslist niet schelden. Strenge straffen kon men verwachten na het beledigen van de Majesteit.

Gejuich in plaats van geweeklaag.

Verder was er de kwestie van de klachten. Het door de keizer aangestelde bestuur beseftte maar al te goed dat het bezoek van de keizer gelegenheid kon bieden aan gewetensvolle bestuurders om Napoleon in te lichten over plaatselijke armoede, conscriptie en andere onaangenaamheden. Prefect De Celles en vooral zijn Onderprefect Abbema drongen aan om zo min mogelijk de klachten naar voren te brengen of in uiterst milde vorm. Aanbevolen was om niet alleen te klagen maar ook eventuele oplossingen aan te dragen. Een proclamatie in het Frans en Nederlands over de aanstaande grote gebeurtenis werd overal aangeplakt.

“De keizer komt!”

Te zien aan de documenten uit die tijd is dat men langzamerhand in de stemming komt van Napoleons doortocht en af en toe liet men zich zelfs vleiend uit over de keizer.

Zit m'n jasje goed?

Uiteraard moesten de notabelen er tip top uitzien op de grote dag. Er ontspoon zich een correspondentie over het soort kostuum dat geschikt was. Voor de predikant en de beide pastoors was 't duidelijk dat ze in vol ornaat naar kerkelijk voorschrift zich langs de Duivendrechtse Laan moesten opstellen. De heren van de gemeentelijke overheid overlegden met de Prefect over kleur, knopen en sjerp. In het archief is zelfs een tekeningetje bewaard gebleven (te zien op de expositie). Verplicht voor de maire was een blauwe broek, een donkerblauwe rok en een rode sjerp met franjes in de 3 kleuren van de Franse vlag: de tricolore. De adjunct maire ging dito gekleed maar was herkenbaar aan de witte franjes van de sjerp. Een driekantige hoed completeerde hun outfit.

Feestje! op “gemene” kosten.

Op 23 september waarschuwde de Prefect dat de feestelijkheden ter ere van keizer en keizerin op 2 oktober een aanvang namen bij het overschrijden van de grens van het departement Zuiderzee. Alle vlaggen hoorden vanaf dan te wapperen, de erebogen klaar, de bloemenversiering op- en aangebracht. Dit laatste leverde nog de merkwaardige notitie op, overigens zonder opgaaf van redenen dat gele bloemen niet gewenst waren. De meest voor de hand liggende reden is -10-

dat geel de kleur van de Paus is, een machtige rivaal van Napoleon. Klokgelui en muziek golden als aanbevelenswaardig. Illuminaties, heel gebruikelijk bij feestelijke plechtigheden in die tijd, waren niet noodzakelijk want voor het donker werd, was het belangrijke gezelschap al weer vertrokken. De

planning was immers voor het einde van de middag in Amsterdam te arriveren op het Place Napoléon.

Nerveuze autoriteiten.

De Onderprefect, de heer Abbema, was verantwoordelijk voor de controle op de organisatie en reisde driftig heen en weer. Geen detail mocht aan zijn aandacht ontsnappen. Vlak voor 6 oktober, het geplande keizerlijk bezoek aan Utrecht, liet hij zich denigrerend uit over onze gemeente. Volgens hem zou de keizer nooit zo'n onbetekende gemeente als Ouder-Amstel willen bezoeken. Hij schatte dat verkeerd in want de keizer had wel degelijk interesse in dit stukje kleine Holland .

Haastig werd een extra inspectie op touw gezet. De heer Abbema constateerde korzelig dat alle decoraties langs de Duivendrechtse Laan in verwaarloosde toestand verkeerden .Geïrriteerd beschuldigde hij het gemeentebestuur van nalatigheid en de burgers van onverschilligheid. Hij eiste dat er onmiddellijk verse bloemenkransen opgehangen werden. Tot op de 9^e oktober werd vooral de maire bestookt met de instructie dat er vooral gevlagd werd, ook vanaf fabrieken. Hij vond trouwens de keizerlijke lievelingskleur groen onvoldoende vertegenwoordigd. Zeker bij de ereboog moest er nog wat groen aangebracht worden. Ongetwijfeld zullen de dorpse timmerlieden tot op 't laatst in zenuwachtige toestand verbeteringen hebben moeten aanbrengen.

Paniek!

Na de commotie rond de versiering ter gelegenheid van het keizerlijk bezoek aan Duivendrecht ontstond opeens het besef hoe groot het keizerlijk gevolg wel was dat door deze gemeente zou trekken. De paniek over het onderbrengen van al die manschappen en paarden sloeg toe. Zelfs tot in Amsterdam wist men niet hoe deze hoeveelheid op te vangen. Daarom werd het haastwerk en kwam Ouderkerk met de buitenplaatsen in beeld. De overrompeling van zoveel ongewenste logés zorgde voor extra onrust onder de toch al geïrriteerde bevolking.

Onder de ereboog door.

Op de 9e oktober is het dan zover. Napoleon en Marie Louise waren 's morgens vroeg vertrokken uit Utrecht. De dorpsnotabelen begaven zich onder leiding van de maire, de heer Albertus. Luden "naar de limiten" (grenzen) van de gemeente. Nabij het Duivendrechtse tolhek, op de kruising Ouderkerker Laan, Diemer- en Duivendrechtse Laan, werd het keizerlijk paar opgewacht en verwelkomd. Wat was hun reactie toen ze onder de ereboog (ook wel triomfboog) doorreden. Napoleon kon nog wel eens rake opmerkingen plaatsen. Jammer dat er geen verslag is of 't moet nog gevonden worden.

Je weet het tenslotte nooit. Intussen werden even 4 boerenwagens van Duivendrechtters gevorderd plus nog het nodige hooi, stro en haver.

Die muziekmeester toch!

In Ouderkerk ging de heer Carel Anthony Fodor (links), beroemd pianist, dirigent en ook componist (stijl Haydn, gunsteling van koning Lodewijk Napoleon en Hoofd van Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen) woedend richting Rechthuis en secretarie. Hij was eigenaar van het buiten “Dorpzicht” aan het Hoger Einde bij de Lange Brug (nu het verlaten gereformeerde kerkje). Franse officieren hadden besloten tot inkwartiering met hun manschappen en hun paarden. Hij benodigde hiervoor invulbiljetten om een eventuele schade te kunnen claimen. Rechthuis en secretarie waren zo goed als verlaten op een paar raadsleden na die hem niet konden helpen. De heer Fodor liet het er niet bij zitten en deed zijn beklag dat hoog opliep tot en met de Prefect. Hoe de heer Kemper ook argumenteerde dat men vanwege het keizerlijk bezoek niet anders kon dan in Duivendrecht te zijn die dag, de woede van Fodor bekoelde niet.. De kwestie sleepte zich tot eind december voort langs de hoogste instanties . Burger Fodor was ook niet zo maar iemand.

Bliksembezoek.

Hoe ging het intussen verder in Duivendrecht? Als de keizer rondgekeken heeft, zag hij een bescheiden kerkje in combinatie met de pastorie alwaar de pastoors van de Bullewijk en Duivendrecht eerbiedig voor de ingang stonden. De predikant zal zich daar ook ergens opgehouden hebben. Werd er een toespraak gehouden door de maire? Het ongeduld van Napoleon was alom bekend en misschien werd de zorgvuldig voorbereide toespraak ongelezen aan een keizerlijke secretaris overhandigd .Er stond in ieder geval in dat de Ouderkerker Laan dringend aan verbetering toe was. Het gemeentebestuur wist dat Napoleon een groot belang stelde in de infrastructuur. Misschien wilde het gouvernement de verbeteringen wel betalen? Verder werd de keizer gevraagd of de batterij niet weg kon uit het land bij de Kerkbrug. De grond was onbruikbaar en dat was een verlies voor de boer die het in eigendom had. Natuurlijk werd er geklaagd over de armen maar Napoleon hoorde niet anders op zijn reis door Holland.

Schuin tegenover stond de uitspanning “De Katuijl” waar de heer Ruig kastelein was in die tijd. Had Marie Louise soms dorst of kregen ze wat te drinken aangeboden? Helaas moeten we bij gebrek aan documentatie een beetje speculeren. We weten dat Napoleon uitermate geïnteresseerd was in militaire zaken en al eerder is er op gewezen dat hij de strategische positie van de Duivendrechtse Brug via Daendels kon kennen. Hij zal er zeker halt gehouden hebben om de situatie in zich op te nemen. Deze brug als onderdeel van een stelling die een militaire invasie kon helpen stoppen vond hij ongetwijfeld interessant. Zijn ideeën over stellingen, hier en daar zoals in Den Helder ten uitvoer gebracht, werden verderop in de 19^e eeuw weer opgepakt en in zekere zin was Napoleon initiatiefnemer van de nu zo beroemde stelling van Amsterdam. Duivendrecht paste in deze plannen. Zijn visie op een militaire aanval vanuit het oosten werd bewaarheid toen de Kozakken eind november/begin december 1813 (na de slag bij Leipzig) ook hier langs trokken als bevrijders.

Te duur voor de dorpskas!

Nog in dezelfde maand oktober werd de balans opgemaakt van het bezoek van Hunne Hoogheden, de beide Majesteiten. Na heen en weer geschrijf met de prefect over de onkosten kwam men eind november tot een bedrag van wel 557 gulden. De aandacht voor de keizer ging echter maar door inclusief de daarvoor te maken onkosten, bijvoorbeeld op 2 december omdat de kroningsverjaardag gevierd werd. Natuurlijk waren er ook de gebruikelijke gebeden voor de Bonaparte die niet zoveel ophad met de paus en religie, maar ja Zoiets gaf wel wrevel onder een nog voor het merendeel religieuze bevolking.

Ten oorlog!

Het nieuwe jaar bracht de voorbereidingen voor de beruchte veldtocht naar Rusland. Meteen zien we in de stukken hoe manschappen en paarden uit onze gemeente dreigden te moeten vertrekken. De autoriteiten verzochten herhaaldelijk om uitstel en de opgezonden leken minder geschikt. Inmiddels een beproefd recept om te traineren. Paarden waren vaak ook te oud, ziek of kreupel. In hoeverre Ouder-Amstelaren gesneuveld zijn in de Russische ellende of bij de beruchte overtocht van de Berezina is niet te traceren tot nu toe.

Te Deum voor verjaardag en victorie!

Ten tijde van de opmars van de Grande Armée werd toch nog op 15 augustus de verjaardag van Napoleon gevierd. Kosten 220 gulden en 50 cent.

In oktober 1812 werd er zelfs nog gedankt in de kerken voor de overwinningen in Rusland. Speciaal de intocht in het veroverde Moskou werd uitbundig gevierd.

Onbetaalde rekeningen.

Het is een jaar na de optocht door Duivendrecht en nog zijn de rekeningen niet vereffend. Op 8 november 1812 correspondeerde men met de Prefect over een bedrag van 1433 gulden voor de oprichting van de erepoort en noemt men nog een bedrag van 1000 gulden, allemaal voorgeschoten voor de komst van Hunne Hoogheden de Majesteiten naar deze gemeente. Hoe dat afgelopen is met al dat geld? Vooralsnog zijn er geen schriftelijke bewijzen van.

Het jaar 1813 begon onder een slecht voorteken voor het Napoleontische bestuur en niet alleen in dit deel van het keizerrijk.